

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
(СКОПЈЕ) 2

Примено:	24.09.2013		
Организација	Број	Платен	Вредност
07	12/216		

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11) и член 31 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12 и 24/13), министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по солфеж за шесто одделение на деветгодишното основно музичко и балетско образование.

**НАСТАВНА
ПРОГРАМА**

ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

СОЛФЕЖ

**ДЕВЕТОКЛАСНО ОСНОВНО
МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ**

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО**

Скопје, 2013

ВОВЕД

Наставниот предмет солфеж е застапен во сите години на девет годишното основно музичко образование. Со оглед на ваквата позиција на предметот и возраста на учениците целта на солфеж во 9-годишното основно музичко образование е да се овозможи нивниот комплексен музички развој: развој на музичките способности (музичкиот слух, чувството за ритам, меморијата, викалните умеења и др.) преку активно вклучување во музичирањето (пеене, свирење), продлабочување на базичните и стекнување на нови знаења од областа на музичката писменост, запознавање со различни сегменти на музичката култура преку слушање музика и посета на музичките приредби, пројавување на креативни способности. Со тоа, наставата по солфеж во корелација со теорија на музика треба да придонесе за поттикнување кај учениците желба активно да се занимаваат со музиката и да биде во тесна поврзаност со свирење инструмент. Во вториот образовен период на девет годишното образование акцентот е ставен на темелното утврдување на обработените содржини и поими и постепено продлабочување на стекнатите умеења и навика. Во оваа завршна година на вториот образовен период и понатаму се продлабочува работењето на наставните теми Диктат и Слушна анализа воведени во почетокот на овој образовен период кои треба постепено да ги насочат учениците на осознаено користење на слушните претстави, воспоставување корелација со теориските поими, стекнување навика за запишување на музиката. Се воведува пеене по ноти на нерамноделниот 5/8-ски такт, со што се започнува воведувањето на нотната слика на овие специфични „народни ритм“. Од друга страна, понатаму голем простор му се отстапува на вежбањето по слух – на пример, во темата Ритмика. Како и во претходните одделенија, наставните теми Мелодика, Ритмика, Диктат, Слушна анализа – се тесно поврзани меѓу себе и даваат широки можности за меѓусебно интегрирање. Наставата по солфеж треба да вклучува и активности базирани врз слушање музички дела, со цел да се развива музичката перцепција, да се доживуваат музичките изразни средства, карактерот, ритмот. Наставата се изведува во групи по 9 – 15 ученици.

- Фонд на часови: 2 часа неделно, 72 часа годишно.
- Статус на предметот: задолжителен.

1. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО VI ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да применува култивирано пеење (умерено пеење, без гримаси, дигање на рамења и викање);
- да пее песни со разновидна ритмичко-мелодиска линија;
- да го проширува опсегот на гласот;
- да пројавува прецизно интонирање на тонска висина;
- да развива музичка меморија;
- да пројавува осет за ритам;
- да пројавува умеене да следи ритам (со тактирање);
- да ги доживува нерамноделните тактови со ритмизирање (тактирање, придружба со ДМИ);
- да ја осознае нотната слика на нерамноделниот 5/8-ски такт;
- да може самостојно да испее мелодиско-ритмичка вежба по ноти;
- да се оспособува во двогласното пеење по ноти;
- да се оспособува за пеење на лесни канони по ноти;
- да стекнува умеене за запишување диктат;
- да стекнува навика за едноставната слушна анализа;
- да пројавува интерес за изведување на импровизации на кратки музички мотиви „грашање-одговор“;
- да се поттикнува за сопствено музичко изразување;
- да пројавува усогласеност со музиката во музичко - ритмичките активности;
- да развива ориентација во просторот;
- да свири на детски музички инструменти;
- да покажува интерес за слушање музика, посета на концерти и други приредби;
- да се пројавува навика за активно, внимателно слушање на музиката;
- да пројавува осет за музичката изразност.

2. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Тема: МЕЛОДИКА (18 часа)		
Цели	Содржини	Поими
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да развива музички слух; - да развива пејачки глас; - да применува елементи на правилна вокална; интерпретација при пеење песни и вежби; - да го проширува опсегот на гласот; - да развива способност за прецизно интонирање на тоновите од скалите F-dur, D-dur, d-moll, h-moll (природен, хармонски и мелодиски вид); - да го сфаќа поимот скала; - да го сфаќа поимот дурска скала; - да го сфаќа поимот молска скала; - да ги разликува визуелно и на слух дурска и молска скала; - да ги разликува визуелно и на слух природниот, хармонскиот и мелодискиот вид на молската скала; - да ги проширува знаењата на нотното писмо; 	<p>Мелодиски вежби во виолински и бас клуч во 2/4, 3/4 и 4/4 такт; 3/8 и 6/8 такт; 5/8 такт</p> <p>-Повторување на претходно изучените скали</p> <p>-Скали Es-dur и c-moll, As – dur, f – moll E-dur и cis-moll (природен, хармонски и мелодиски вид)</p> <p>-Солфежирање мелодиски примери од народното творештво и музичка литература во сите изучени скали</p> <p>- Канони во дурски и молски скали по слух и нотен текст</p>	<p>Дурска скала</p> <p>Молска скала</p> <p>Природен вид</p> <p>Хармонски вид</p> <p>Мелодиски вид</p>
		<p>Активности и методи</p> <p>-Воочување на разликите меѓу трите видови на молската скала (a-moll) во запишувањето и на слух.</p> <p>-Воочување на разликата, односно распоредот на целите и полустепените во дурските и молските скали (природен, хармонски и мелодиски вид).</p> <p>-Отривање на нови дурски скали (Es-dur и As-dur), воочување од потребата на предзнакот as и des.</p> <p>-Отривање на скалите c-moll и cis-moll (природен, хармонски и мелодиски вид) како паралелни на E-dur и Es-dur.</p> <p>- Утврдување на скалите B-dur и g-moll (природен и хармонски вид), A-dur и fis-moll (природен, хармонски и мелодиски вид) преку мелодиски примери од народното творештво и музичка литература, како и преку детски, народни песни</p>

<p>- да го применува бас-клучот; - да се воведува во пеење двогласје по ноти; - да развива чувство за заедничко пеење и пеење во групи; - да развива внатрешен музички слух; - да стекнува умееша за транспонирање.</p>	<p>2-гласни примери (песнички) со паралелно терцно движење по слух</p> <p>Лесни двогласни примери (со бордунски глас и паралелни движења) по слух и по ноти</p> <p>- Транспонирање на кратки и лесни музички целини (мотиви, фрази) со пеење, запишување во изучените скали, по можност - и свирење на пијано и/или ДМИ</p>	<p>- Паралелно движење - Бордунски глас</p>	<p>и канони.</p> <p>-Користење на претходно научените песни и вежби за воочување на знаците за повторување, динамика, темпо, артикулација.</p> <p>- Игри и квизови за утврдување на совладаните поими.</p> <p>Методи: монолошки дијалошки демонстративен опсервација</p>
---	---	--	--

Тема: РИТМИКА (18 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да развива чувство за ритам; - да развива способност за прецизно изведување на ритамот; - да го тактира 4/4-от такт на 4 и на 2 по слух; - да осознае 3/8 и 6/8 такт - да осознае 8-на мерна единица; - да осознае четвртина со точка мерна единица; - да ги доживува нерамноделните тактови по слух со тактирање и ритмизирање на ДМИ; - да осознае нотна слика на нерамноделниот 5/8 такт; - да го применува ритмичкото читање (парлато) на нотниот текст во виолински и бас клуч - да следи мелодија со свирење на Орфови инструменти (ритмички). 	<p>Тактови: 3/8, 6/8, мерни единици осмина нота и четвртина со точка со нотни вредности до 16-тина</p> <ul style="list-style-type: none"> - Нерамноделни тактови („народни ритмови“) по слух - 5/8 такт по ноти (2+3, 3+2, нотни вредности до 8-ни) - Ритмичко читање во виолински и бас клуч - Промена на тактовите со 4-на мерна единица 	<p>-Ритам</p> <p>-Такт</p> <p>-Мерна единица осмина</p> <p>-Мерна единица четвртина со точка</p> <p>- Народни ритми</p> <p>-5/8-ски такт</p>	<p>-Доживување на 3/8 такт на 3 и на 1 и 6/8 такт на 6 и на 2 по слух преку тактирање и ритмичка придружба на ДМИ на слушаните композиции и песни.</p> <p>-Мелодиски и ритмички вежби во 3/8 и 6/8 такт со мерна единица осмина (повавно темпо, нотни вредности до 16-ни) и четвртина со точка (побрзо темпо, нотни вредности до 8-ни).</p> <p>-Доживување на нерамноделните тактови („народни ритми“) по слух преку тактирање и ритмичка придружба на ДМИ на слушаните композиции и песни.</p> <p>-Мелодиски и ритмички вежби во 5/8 такт по ноти (со внимание на тактовата структура 2+3 или 3+2).</p> <p>-Утврдување на новите нотни вредности во виолински и бас клуч преку ритмичко читање-парлато во различни нотни вредности.</p> <p>-Мелодиски и ритмички вежби со промена на тактовите со 4-на мерна единица.</p>

			Методи: монолошки дијалошки демонстративен опсервација
--	--	--	--

Тема: ДИКТАТ (18 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да пројавува умеења за меморирање и репродуцирање на кратки ритмички и мелодиски фрази; - да стекнува умеења за запишување на ритмички и мелодиски диктат; - да ја развива музичката меморија; - да го развива внатрешниот слух. 	<ul style="list-style-type: none"> - Устен диктат (мелодиски и ритмички) - Писмен диктат 	<p>Сите поими од содржините МЕЛОДИКА и РИТМИКА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Устен диктат - Ритмички диктат - Писмен диктат 	<p>Примерот за диктат да е краток, но со јасна формална структура.</p> <p>Постапка за запишување: Целосно свирење неколку пати без делење на фрази, за учениците да стекнат навика за ориентација во целосна форма.</p> <p>Методи: монолошки дијалошки демонстративен опсервација</p>

Тема: СЛУШНА АНАЛИЗА (18 ЧАСА)		
Цели	Содржини	Поими
Ученикот/ученичката: - да стекнува почетни умеења за слушна анализа (слушното доживување и теориско именување) на видовите и елементите на скалите.	- Слушно препознавање на видови интервали до октава (скалични и од зададен тон)	- Скала - Интервали
		Активности и методи Наштимување во одредена скала и свирење на интервали (хармонски и мелодиски) – ученикот треба да го каже видот и големината на интервалот. - Свирење (мелодиско и хармонско) и пеење интервали од зададен тон. Методи: монолошки дијалошки демонстративен опсервација

3. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

- Во вториот образовен период од големо значење, од една страна, темелното повторување и утврдување на сите содржини од Мелодика и Ритмика, а од друга страна – воведување на нови содржини со голема улога на вежбање по слух. Затоа наставникот треба да пројави креативност и инвентивност во осмислување на активностите на часовите и изнаоѓање на соодветниот музички материјал за солфежирање, пеење, слушање.
- Во вториот развоен период беа воведени наставните теми Диктат и Слушна анализа со цел да се активира музичкиот слух, да се развива внатрешниот слух и умеењата да се запишува слушаната музика. Писменот диктат препорачливо е да се практикува на секој час во вид на кратки едноставни вежби во различни скали и со одреден ритмички проблем по пат на целосно свирење, меморирање и запишување. Слушната анализа ги вклучува основните елементи на изучените скали со цел

ученикот да стекнува подобра координација меѓу слушаниот впечаток и теориските поими. Според проценката на наставникот, може да се дадат едноставни и кратки примери за запишување во 5/8 такт.

- Со оглед на возраста на учениците, часот по солфеж треба да вклучува различни видови на музичката дејност.
- Содржините Мелодика и Ритмика се тесно заемно поврзани, затоа процесот на совладување на одредени проблеми посочени во една од темите често пати треба да се одвива преку интеграција со другата тема (на пример, совладувањето на ритмичките проблеми во примерите за солфежирање и свирење на ДМИ), како и со предметот теорија на музиката.
- Во темата Мелодика продолжува да се вежба транспонирање – усно, писмено и со свирење. Оваа постапка треба да се применува со многу кратки и едноставни музички целини.
- Во темата Ритмика, покрај доживување на нерамноделните тактови („народни ритмови“) преку слушање и ритмизирање (плескање, свирење на ДМИ, движење) на соодветните примери од народна и уметничка музика, се воведува осознавање и пеење/парлато изведување на 5/8-от такт по ноти.
- Се препорачува слушање музика во изведба на наставникот (музички примери од различни стилови и жанрови) и снимена за воочување на нејзиниот карактер и изразните средства, како и за доживување и совладување на наставните содржини (метроритамот, мелодиски модели).
- Се препорачуваат музичко-ритмичките движења (плескања со рацете, тропкања со нозете, различни движења во простор) за доживување на ритмичките карактеристики на музиката, според афинитетите на групата.
- Се препорачува користење на ДМИ за следење на висините на тоновите, совладување на ритамот, координација на движењата на рацете, просторна ориентација.
- Треба да се продолжат активностите сврзани со организацијата и следењето на едукативно-уметничките активности во текот на целата учебна година.

Препораки за користење на годишниот фонд на часови:

мелодика - 18 часа; ритмика - 18 часа, диктат - 18 часа, слушна анализа - 18 часа (со оглед на интегрираноста на овие теми и потребата тие да бидат застапени на секој час). Притоа, оваа рамка на часовите е ориентациона.

➤ **Наставни средства:**

- учебник по избор на наставникот, одобрен од страна на министерот;
- аудио-визуелни средства (ТВ, DVD- плеер, видеоплеер, компјутер);
- детски музички инструменти;
- дидактички средства и материјали;
- разни извори на учење од непосредната околина (предмети во природата и околината);
- визуелни средства (слики, фотографии, апликации и сл.);
- Интернет, образовни софтвери.

4. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигања на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за музичкото изразување, ангажираноста на учениците, посветеноста во работата, како и тимската работа (формативно оценување).

При следењето на постигањата на учениците, наставникот треба особено да внимава кон индивидуалниот пристап во постигањата на секое поединечно дете.

Во текот на наставата редовно се следи развојот на секој ученик. На крајот од годината се препорачува одржување на јавен час отворен за родителите и други наставници на кој учениците би имале можност да ги преставаат активностите застапени во текот на учебната година и своите постигнувања.

Испит: 1. Диктат

2. Мелодиска вежба а виста
3. Интервали од зададен тон и во скала (усно)

5. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализација се темели на Нормативот за простор за основно музичко училиште и за наставните средства донесен од страна на министерот за образование и наука.

6. ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Ученикот/ученичката:

- применува култивирано пеење (умерено пеење, без гримаси, дигање на рамења и викање);
- пее песни со разновидна ритмичко-мелодиска линија;
- го проширува опсегот на гласот;
- прецизно интонирање на тонска висина;
- развива музичка меморија;
- пројави осет за ритам;

- умее да прати следи (со тактирање);
- ги доживува нерамноделните тактови со ритмизирање (тактирање, придружба со ДМИ);
- пројавува разбирање на нотната слика на нерамноделниот 5/8-ски такт во пеење и парлато изведба;
- пројавува умеен за изведба на вежите со промена на тактовите со 4-на мерна единица;
- пее самостојно мелодиско-ритмичка вежба по ноти;
- пројавува умеен на двогласното пеење по ноти;
- пројавува умеен за пеење на лесни канони по ноти;
- пројавува умеен за запишување диктат;
- пројавува навика за слушна анализа;
- пројавува интерес за изведување на импровизации на кратки музички мотиви „прашање-одговор“;
- се поттикнува за сопствено музичко изразување;
- пројавува ориентација во просторот;
- извршува ритмички задачи на детски музички инструменти;
- пројавува интерес за слушање музика, посета на концерти и други приредби;
- пројавува осет за музичката изразност;
- пројавува интерес за класичната музика
- покажува способност да се следи музиката и нејзините изразни елементи;
- пројавува самодоверба во изведување на музичките активности;
- соработува со врсниците;
- покажува одговорност во тимското работење;
- покажува разбирање за правилата на однесување во музичките активности на потесната и пошироката средина.

7. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа во шесто одделение може да ја изведува лице кое завршило:

А. факултет за музичка уметност – оддел за музичка теорија и педагогија

Б. факултет за музичка уметност – оддели за:

Композиција

Диригирање

Музикологија

Етномузикологија

(Приоритет според горенаведениот редослед.)

Наставникот треба да има стекнато педагошко-психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

Изготвил: Работна група формирана со решение број 02–353/1 од 19.02.2013 година

Координатор: м-р Анкица Витанова, советник, Биро за развој на образованието *JRS*

Контролирал: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор *Mitko*

Одобрил: м-р Весна Хорватовиќ, директор *Vesna*

8. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по солфеж за шесто одделение на деветгодишното сновно музичко и балетско образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Бр. 11-4997/1

17 09 / 20 13 год.

С К О П Ј Е

на ден _____

Скопје

Министер,
Спирос Ристовски

